

УДК 616.8 (477.52)

А. О. Сердюк, М. П. Москаленко

СТРУКТУРА ПОРУШЕНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОЛОВНОГО МОЗКУ У НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка

Проведений аналіз поширеності різноманітних порушень діяльності головного мозку у населення Сумської області. Зафіксовано рівень інвалідності за діагнозами патологій центральної нервової системи і визначено структуру основних груп цих захворювань. Встановлені значні відмінності між районами Сумської області в поширеності психічних порушень та рівні інвалідності у розрахунку на 100 тис. населення. Проведено порівняльний аналіз рівня і динаміки, вказаних вище показників для населення області і України загалом.

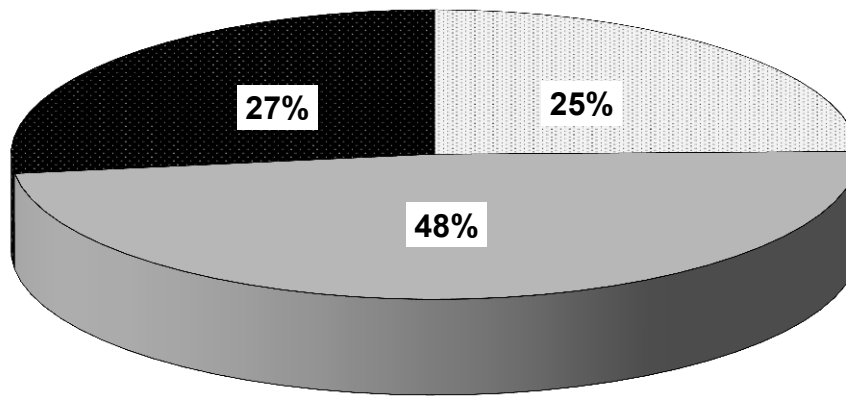
Ключові слова: структура патологій діяльності центральної нервової системи, органічні порушення тканин головного мозку.

Вступ. Результатом порушення роботи головного мозку людини є психічні захворювання. Так як психіка є адекватним відбитком дійсності у мозку людини, психічні хвороби, можна розглядати як неадекватне суб'єктивне відбиття дійсності і одночасне порушення довільної адаптації людини до умов зовнішнього і внутрішнього середовища [1,2,4]. В Україні зафіксовано поступове підвищення показника поширеності розладів психіки та поведінки всіх груп патології головного мозку, без значних щорічних коливань. За 10-річний період (2004-2013 рр.) цей показник збільшився на 3,4% [3]. Тому зміцнення психічного здоров'я, профілактика та лікування психічних розладів є провідними чинниками покращання якості життя окремих людей, родин, соціальних груп та суспільства в цілому.

Метою даного дослідження було провести аналіз структури порушень діяльності головного мозку та їх типових клінічних випадків у населення Сумської області.

Методи та організація досліджень. Проаналізовані статистичні та інші матеріали (електроенцефалограми, томограми головного мозку, медичні карти пацієнтів) Сумського обласного клінічного психоневрологічного диспансеру та інших лікарняно-профілактичних закладів Сумської області за 2010-2013 роки.

Результати дослідження та їх обговорення. За отриманими нами даними на рисунку 1 представлений графічний вигляд структури поширеності психічних розладів серед населення Сумської області. Співвідношення фенотипічних проявів порушень діяльності головного мозку кожного року дослідження змінювались мало, тому на рисунку представлені дані за 2013 рік.

□ Психотична група □ Непсихотична група ■ Розумова відсталість

Рис. 1. Структура поширеності психічних розладів у населення Сумської області у 2013 році

Щороку в структурі поширеності порушень діяльності центральної нервової системи переважали розлади із непсихотичної групи – 48%. На другому місці розумова відсталість – 27% і найменша група – розлади психотичної групи – 25%.

Порівняльний аналіз по конкретним категоріям нозологій психічних розладів в Сумській області і в Україні виглядає наступним чином.

Психотична група розладів умовно ділиться на ендогенні психози і шизофренію. Відсоток шизофренії, як діагнозу в Сумській області в даній групі становив 4-5% в різні роки в той час як по Україні він був біля 3%. Захворювання психотичної групи в Сумській області у всі роки досліджень мали меншу частку, ніж в Україні на 3-4%. В той же час така важка форма, як шизофренія в Сумській області становила частку біля 15%, а в Україні – 13%.

З непсихотичної групи порушень діяльності центральної нервової системи в Сумській області частка цих захворювань становила біля 48%, в той час як по Україні – біля 50%.

Органічні психічні розлади, в непсихотичній групі (причина – органічні порушення тканин головного мозку, судин, оболонок тощо) склали біля 37%, що суттєво вище, ніж по Україні -32-33% в різні роки.

Деменція (слабоумство) – набута вада вищої нервової діяльності унаслідок порушення обміну речовин у тканині головного мозку в загальній структурі по області займала біля 6% і була на одному рівні із загальнодержавними показниками.

І нарешті, частка розумової відсталості, як форми порушення психіки і поведінки була суттєво вища в Сумській області – 27% в порівнянні із загальнодержавними показниками – біля 23%.

В обласному центрі порушення діяльності головного мозку у вигляді психотичних і непсихотичних розладів була завжди вище у розрахунку на 100 тис. населення. В той же час серед мешканців м. Сум розумова відсталість було поширена набагато менше, ніж серед мешканців районів Сумської області, в різні роки на 10-11%

Необхідно зазначити, що динаміка порушень діяльності головного мозку по Сумській області і по Україні протягом трьох років була близької за темпами змін.

Такий показник, як первинний вихід на інвалідність через розлади психіки ілюструє успішність лікування порушень діяльності центральної нервової системи. В Сумській області первинний вихід на інвалідність через порушення діяльності центральної нервової системи протягом трьох років дослідження був достатньо стабільним на рівні 25-27,7 випадків на 100 тис. населення з незначною динамікою на збільшення. Вказані показники були дуже близькими за абсолютними значеннями і за динамікою по Україні – 25,4-26,9 випадків на 100 тис.

В Сумській області щороку відбувалося збільшення людей, що мають інвалідність через порушення діяльності центральної нервової системи на 10-15 осіб із розрахунку на 100 тис. населення. Аналогічна динаміка за період дослідження зафіксована і по Україні. В той же час необхідно зазначити, що загальний рівень інвалідності через порушення діяльності центральної нервової системи у Сумській області був нижче, ніж по Україні кожного року дослідження. Наприклад 2013 рік в Сумській області 603 випадки, а в Україні – 636 випадків на 100 тис. населення

Ми проаналізували також структуру діагнозів серед хворих з інвалідністю через порушення діяльності головного мозку. Шизофренія складала 42% всіх діагнозів по інвалідності з порушеннями діяльності центральної нервової системи населення Сумської області. З діагнозом «розумова відсталість» в області живе 2992 інваліди – 41% від всіх інвалідів вказаних вище порушень. Серед них переважали особи пенсійного віку. Таким чином головними причинами встановлення інвалідності з розладів психіки і поведінки в Сумській області були діагнози «розумова відсталість» і «шизофренія», разом на їх долю припадало більше 80% всіх діагнозів по інвалідності з розладів психіки та поведінки.

Решту 17% становили психічні розлади внаслідок епілепсії та органічні розлади психіки, як наслідок різноманітних захворювань або вікових змін стану головного мозку.

Відмінності між районами за даним показником були значні. Так в Білопільському районі протягом трьох років контингент осіб-інвалідів через порушення діяльності центральної нервової системи в середньому був вище обласних показників на 80%, Глухівському і Конотопському районі – на 50%.

В той же час в Конотопському районі хворих з інвалідністю через зазначені патології було на 50% менше, ніж в середньому по області. Надати логічне об'єктивне пояснення таким відмінностям між районами достатньо важко.

Висновки. Таким чином результати проведеного дослідження свідчать, що поширеність психічних розладів, як прояв порушення діяльності головного мозку серед населення Сумської області у 2011-2013 роках залишалась на сталому рівні – біля 2680 випадків на 100 тис. населення. В структурі психічних розладів майже половину складала розлади неспихотичного характеру. Протягом 2011-2013 років у Сумській області, як і в Україні загалом відбувався ріст контингенту людей, які мають інвалідність через порушення діяльності головного мозку. Встановлені значні відмінності в поширенні порушень діяльності центральної нервової системи населення між окремими районами Сумської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов В.А. Медична психологія: навч. посіб./ В. А. Абрамов. – Донецьк : Каштан, 2008. - 270 с. 2. Кутько І.І. Психологія; Медична психологія ; Психіатрія (термінологія) / І.І. Кутько. – Харків : Міська друкарня, 1997. – 314 с. 3. Хобзей М.К. Стан психічного здоров'я населення та перспективи розвитку психіатричної допомоги в Україні / М. К. Хобзей, П. В. Волошин, Н. О. Марута // Український вісник психоневрології. – 2012. – Т. 20, вип. 3 (72). – С. 13–18. 4. Хома І.Н. Медична психологія: навч. посібник / І. Н. Хома. – Рівне : Рівненська друкарня, 2002. – 178 с.

РЕЗЮМЕ

А. О. Сердюк, М. П. Москаленко. Структура порушень функціонування головного мозку у населення Сумської області.

Проведен анализ распространенности разнообразных нарушений функционирования головного мозга у населения Сумской области. Зафиксирован уровень инвалидности по диагнозам патологий центральной нервной системы и определена структура основных групп этих заболеваний. Установлены значительные различия между районами Сумской области в распространенности психических расстройств и уровне инвалидности в расчете на 100 тыс. населения. Проведен сравнительный анализ уровня и динамики указанных выше показателей для населения области и всей Украины.

Ключевые слова: структура патологий деятельности центральной нервной системы, органические нарушения тканей головного мозга.

SUMMARY

A. O. Serdyuk, M. P. Moskalenko. The structure of the brain functioning disorders among the population of the Sumy region

The analysis of the various brain functioning disorders among the population of the Sumy region was made. The disability level caused by the central nervous system pathologies was determined and the structure of the main groups of these diseases was defined. The significant differences among the districts of the Sumy region in the abundance of the mental disorders and the disability level per 100 thousand people were specified. The comparative analysis of the level and the dynamics of the parameters, referred above, for the population of the region and of Ukraine was made.

Key words: the structure of the central nervous system functioning pathologies, the organic disorders of the cerebral tissue.